

KOLOKACIJE U EPITAFIMA NA GRADSKOM GROBLJU NOVALJA NA OTOKU PAGU

Ivo Fabijanić

Sveučilište u Zadru
Odjel za anglistiku
ivo.fabijanic@unizd.hr

UDK: 811.163.42(497.58)
DOI: 10.15291/csi.4809
Izvorni znanstveni članak
Primljen: 5. 4. 2024.
Prihvaćen za tisak: 20. 6. 2025.

U ovom istraživanju epitafa na grobljima otoka Paga, identificirat će se, raščlaniti i razvrstati kolokacije u epitafima prikupljenima na Gradskom groblju Novalja u Novalji, a opisnom metodom ukazati na njihove posebnosti. Istraživanje će potvrditi valjanost predloženoga metodološkog aparata u prikupljanju i proučavanju specifičnog korpusa kolokacija, ali ujedno omogućiti njihovu leksičko-gramatičku raščlambu. Groblje Novalja po svojem je kapacitetu slično groblju Sveti Karin u Pagu (oba imaju po 750 grobnica) i predstavljaju dva najveća i jedina gradska groblja na otoku.

KLJUČNE RIJEČI:

epitafi, kolokacije, groblje, Novalja, raščlamba, razvrstavanje

1. UVOD

Istraživanje koje će se u ovom radu predstaviti, dio je manjeg (osobnog) projekta, zamišljenog unutar tri metodološki povezana znanstvena rada, kojima je temeljni cilj prikupiti epitafe na svim grobljima (gradskim i mjesnim) otoka Paga. U prvom radu opisani su frazemi iz epitafa na gradskom groblju Sv. Karin u gradu Pagu (Fabijanić 2021), u drugom radu (Fabijanić 2023) predstavljeni su, opisani i raščlanjeni epitafi na svim grobljima otoka Paga, gradskim, mjesnim i seoskim (u Pagu, Novalji, Dinjiški, Vlašićima, Povljani, Gorici, Šimunima, Kolanu, Metajni, Zubovićima i Lunu), međutim, u ovome, trećem radu proširit ćemo istraživanje na raščlambu kolokacija u epitafima s Gradskog groblja Novalja u Novalji.

U radu iz 2023. godine (Fabijanić: 639–641), predstavili smo prethodne radove o epitafima u hrvatskom kontekstu i u kontekstu prostora bivše države. O njima su pisali: Čolović (1983), Rajković (1984), Rendić-Miočević (1987), Paternost (1987; 1989), Stanonik (1999), Botica (2007), Migotti (2017), Mataga (2018), Matijević Sokol (2018), Brkić Vučina i Zovko (2019) i Nosić (2019). U istom radu, iz više izvora, naveli smo i usporedili definicije epitafa odnosno nadgrobnica. U zaključku spomenutog poglavlja, dali smo njegovu prilagođenu definiciju koja odgovara istraženim epitafima u predmetnom radu. Ona glasi:

Epitaf je kratak natpis na nadgrobnom (uzdignutom, polegnutom ili vodoravno pričvršćenom) spomeniku koji može biti proznog ili stihovnog karaktera. Njime se pokojniku upućuje poruka ili želja (za zagrobni život), prenosi određeni podatak iz života pokojnika, njegova određena karakteristika, na pohvalan, uzvišen ili, pak, podrugljiv način. Ako je poruka iznesena na podrugljiv način, onda je smisao teksta potrebno shvatiti u prenesenom značenju. Namjera iznesena u epitafu može, ali i ne mora imati didaktičku funkciju (Fabijanić 2023: 641–642).

2. CILJEVI I ZADATCI

U radu iz 2021. godine (Fabijanić), pregledom relevantne literature (Fink Arsovski, Kovačević, Hrnjak 2010, 2017), utvrdili smo da u hrvatskoj frazeološkoj literaturi ne postoje znanstveni ili stručni radovi u kojima se, na osnovi prethodno utvrđenog metodološkog okvira, utemeljenog na načelima terenskoga istraživanja, identificiraju, opisuju i proučavaju frazemi i kolokacije u epitafima. Stoga smo predložili i predsta-

vili specifičan metodološki pristup prepoznavanja, bilježenja i raščlambe frazeoloških jedinica na materijalu prikupljenom s nadgrobnih spomenika. Cilj je i zadatak ovog rada iskušati spomenuti metodološki postupak na materijalu epitafa s gradskoga groblja Novalja u Novalji na otoku Pagu (uz paško groblje, drugo najveće groblje na otoku), ali uz ekstrakciju i raščlambu kolokacija.

3. ORGANIZACIJA I POJEDINE FAZE ISTRAŽIVANJA

Naše istraživanje moguće je podijeliti u dva osnovna dijela – u širem i užem smislu. U širem smislu, istraživanje se sastoji od planiranja i provedbe terenskoga istraživanja koje uključuje lokaciju na kojoj će se prikupiti podatci te izvore s kojih će se prikupljati podatci na samoj lokaciji. U užem smislu, istraživanje se odnosi na raščlambu prikupljenih podataka s terena odnosno identifikaciju, klasifikaciju i raščlambu epitafa i kolokacija u njima. U prvoj fazi prikupljeni su podatci o lokaciji odnosno opće i povijesne činjenice o groblju, plan ili karta groblja, fotografija lokacije iz ptičje perspektive (iz ilustrativnih potreba). U drugoj fazi istraživanja napravljena je raščlamba ekstrahiranih kolokacija iz korpusa prikupljenih epitafa prema prethodno utvrđenoj klasifikaciji.

Podatci prikupljeni na terenu sadrže sljedeće bitne činjenice: identifikaciju lokacije, tj. skraćenicu koja opisuje mjesto / naselje u kojem se groblje nalazi, slovnu odrednicu grobnoga polja unutar kojeg se grobno mjesto nalazi, npr. A, B ili C, te redni broj grobnoga mjesta ili grobnice prema broju grobnoga mjesta navedenom u planu ili karti groblja. Slijedi epitaf ili nadgrobnica na grobnom spomeniku ili steli (natpisi se prenose u svojem izvornom obliku onako kako su napisani na samom spomeniku, što uključuje velika ili mala slova, interpunkcijske znakove te eventualne pravopisno-gramatičke anomalije), kratak opis točnoga mjesta na kojem se natpis nalazi (na vrhu, sredini ili dnu, u desnom ili lijevom, gornjem ili donjem kutu glavne grobne stele, a ako se na njoj ne nalazi, onda sadrži osnovne podatke o natpisu na zasebnom samostojećem, obično polegnutom spomeniku na plohi grobnice, njegovu stilskom obliku – obično u obliku otvorene knjige, ili pak natpisu na nekom drugom manjem spomeniku koji se nalazi na mjestu izdvojenom od grobnice, npr. ispred, iza ili pored groba). Kad je riječ o postupku prikupljanja podataka, važno je naglasiti da su nam vrijedni podatci bili samo oni koji nisu uključivali biografske podatke o pokojnicima, npr. ime, prezime, obiteljski ili pojedinačni nadimak pokojnika/-ce te datum rođenja i smrti pokojnika. Tablica 1. prikazuje način na koji su prikupljeni podatci prema prethodno navedenim načelima i postupcima, a skupni

prikaz svih prikupljenih epitafa na Gradskom groblju Novalja nalaze se u Dodatku (Tablica 3.) ovom radu.

TABLICA 1. Primjer korištenoga načela u prikupljanju podataka u terenskom istraživanju

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF
NV/A/1	SPOMENIK PODIŽE; POČIVAJ U MIRU	glavna grobna stela; dno

Nakon ove faze uslijedila je faza ekstrakcije kolokacija zbog njihove raščlambe i razvrstavanja prema specifičnim tipovima. Terenska istraživanja provedena su u dva navrata – 8. i 15. siječnja 2022.

4. METODOLOGIJA

Metodološki postupak u provedbi istraživanja sastoji se od sljedećih koraka. Prvi je korak informativni dio u kojem se iznose sažeti podatci o mjestu istraživanja odnosno o groblju na kojem se provodi terensko istraživanje. Riječ je o osnovnim informacijama, poput točnog geografskog položaja groblja, datuma ili godine njegova osnutka (posvete), broja grobnih mjesta, naziva ustanove koja upravlja njime, plana ili karte groblja (v. Slika 1.), ali i dodatnih ilustracija poput zračnih snimki (v. Slika 2.). Od navedenih ilustracija najvažniji je plan ili karta grobnih mjesta na određenom groblju jer nam pruža i druge važne podatke za provođenje istraživanja na terenu, ali i one podatke koji će biti nužni u postupku raščlambe i zapisivanja važnih podataka o mjestu na kojem se epitaf nalazi, npr. broj grobnoga mjesta. Iz ilustrativnih potreba, uz plan groblja Novalja u Novalji, dodana je i fotografija učinjena dronom (Slika 2.), koju nam je za potrebe istraživanja izradio i ustupio gospodin Elvis Šmit pomoću DJI Mavic Mini; f/2.8, 1/1250, ISO 100. Fotografija je snimljena 12. travnja 2021. godine.

Drugi je korak identifikacija i zapisivanje epitafa na terenu. Identifikacija epitafa na grobnom spomeniku ili steli, a u kasnijem postupku ekstrakcija kolokacija uspostavlja se preko neizostavnog medija – plana ili karte određenoga groblja. Na karti su grobnice obrojčene rednim brojem unutar sedam polja, od A do G. U našem istraživanju, identifikacija epitafa izvodi se uz pomoć unaprijed određenoga znakovnog kôda koji se sastoji od slovnih i brojčanih simbola. Slovni simboli odnose se na promatrano groblje, u ovom slučaju NV za Novalju, i slova koja predstavljaju polja u kojima se grobno mjesto nalazi, npr. NV/A. Brojčani simbol sastoji se od brojke koja upućuje na

redni broj grobnoga mjesta, npr. 60, što daje konačan oblik kôda – NV/A/60.

Postupak ekstrakcije kolokacija izveden je uz provjeru njihove leksikalizacije i institucionalizacije u *Kolokacijskoj bazi hrvatskoga jezika*¹ te uz pomoć *Hrvatskoga jezičnog portala*, koje se nalaze na mrežnim stranicama Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje odnosno na stranicama zajedničkoga projekta nakladničke kuće *Znanje i Srca*². Za neleksikalizirane i neinstitucionalizirane kolokacije koristili smo se Sketch Engineom, odnosno alatom koji se koristi u korpusnim, leksikološkim, terminološkim, traduktološkim i drugim istraživanjima.³ U sklopu Sketch Enginea pretraživali smo kolokacije dostupne u hrvatskom mrežnom korpusu – hrWaC, koji je sačinjen od tekstova s interneta. Postupak je uključivao pretraživanje konkordancija, odnosno primjera ekstrahiranih iz epitafa te potvrdu njihova korištenja (postojanja) u tekstovima. Učestalost njihova korištenja opisat će se na trima razinama: kolokacije koje imaju više od 0,1 pojava na milijun riječi imat će odrednicu više razine učestalosti, kolokacije s više od 0,01 pojava na milijun riječi imat će odrednicu srednje razine učestalosti, a kolokacije s više od 0,001 pojava na milijun riječi imat će odrednicu niže razine učestalosti.

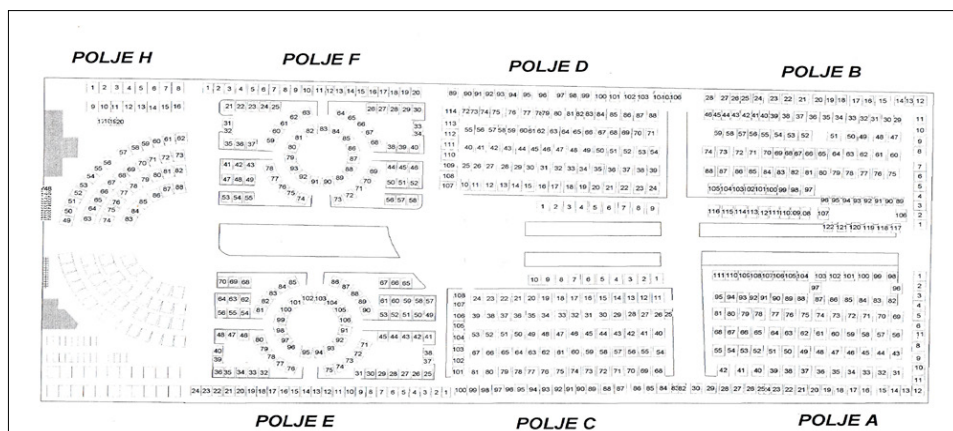
5. OPĆE I POVIJESNE ČINJENICE O GRADSKOM GROBLJU NOVALJA U NOVALJI NA OTOKU PAGU

Groblje Novalja nalazi se na 44.55 N i 14.89 E. Gradskim grobljem upravlja trgovačko društvo Arburoža d.o.o. sa sjedištem u Novalji. Kako navodi Škunca, današnje groblje s kapelom u sredini izgrađeno je po nacrtu arhitekta Dominika Kunkere, a na lokalitet Špital premješteno je 1957. godine (2011: 122). Prema planu gradskoga groblja, koji nam je ustupio i čije nam je korištenje dopustio djelatnik spomenutoga trgovačkog društva, gospodin Nadio Kralj, groblje ima otprilike 750 grobnica (broj raspoloživih grobnih mjesta je veći). Grobnice su podijeljene u sedam polja, na mapi označenim tiskanim slovima: A, B, C, D, E, F i H. Polje G ucrtano je u mapi, međutim, u vrijeme provođenja ovog terenskoga istraživanja još uvijek nije bilo izgrađeno.

¹ <http://ihjj.hr/kolokacije/>

² <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main>

³ www.sketchengine.eu

SLIKA 1. Plan Groblja Novalja u Novalji na otoku Pagu.

SLIKA 2. Fotografija Groblja Novalja u Novalji iz ptičje perspektive.

6. KORPUS KOLOKACIJA

Korpus kolokacija (v. Tablicu 3. u Dodatku) ukupno obasiže 86 kolokacija od kojih se neke učestalo ponavljaju. Kolokacije su zabilježene na ukupno 105 nadgrobnih spomenika. U širem smislu, kolokacije su podijeljene u dvije grupe – leksikalizirane i institucionalizirane (Lipka 2005) te leksikalizirane i neinstitucionalizirane. U prvoj grupi bit će kolokacije koje su svojim kanonskim oblikom zabilježene u jednom od korištenih izvora (v. 3. Metodologija), a u drugoj grupi bit će one čija je leksikaliziranost potvrđena u korpusnom pretraživanju, ali koje nisu dostigle institucionalizaciju u leksikografskom smislu. U prvom redu navodimo leksikalizirane i institucionalizirane prema svojim kanonskim oblicima i redoslijedom u Tablici 3. te njihovim zabiljež-

nim varijantnim oblicima: *lijepa uspomena* > *lijepe uspomene*; *ovdje počiva* /tko/ > *ovdje počivaju*; *dušo moja*; *čuti /čiji/ glas* > *čuj naš glas*; *moliti Boga* > *moli Boga*; *svakoga dana* > *svakog dana*; *pomisao na /koga/* > *pomisli na tebe*; *posljednje poćivalište* > *posljednji poćinak*; *uzdati se u Boga* > *uzdati se u Isusa*; *život vjećni* > *vjećni život*; *brate moj!*; *(u) spomen na /koga/* > *u spomen, u spomen /komu/*; *biti ponosan na /koga/* > *ponosni smo na tebe*; *čuti glasove* > *čuj naš glas*; *orkanska bura*; *pokoć vjećni* > *vjećni pokoć*; *svjetlost vjećna*; *ma kad*; *bijeli cvijet*; *gorka istina*; *crna smrt*; *otac i majka* > *otac i maćter, maćtere i ocći*; *obiteljska grobnica*; *komunistićka vlast*; *kolega s posla*; *vjećni dom*; *ljubljeni moj!* > *ljubljeni moći*; *mili moći* > *moći mili*; *neostvarena želja*; *otići u /što/* > *otiće su (...)* u *vjećnost*; *grobni spomenik* > *grobni spomen*; *morska dubina*. Najćešća je, u kanonskom i varijantnim oblicima, kolokacija *ovdje počiva /tko/*, koja se ponavlja 13 puta.

Zatim slijede one za koje smatramo da su leksikalizirane jer su potvrćene korpusnim pretraćivanjem, ali nisu institucionalizirane pa u lekiskografskom smislu nisu dio leksikona hrvatskoga jezika. Od tri predvićene razine ućešalosti – više, srednje i niće, naš je korpus pokazao da su zabiljećene kolokacije više i srednje razine ućešalosti. Meću kolokacijama više razine ućešalosti koje imaju više od 0,1 pojavnica na milijun rijeći (s toćnim brojem pojavnica u zagradaćma) zabiljećeno je 18 kolokacija: *dolina smrti* (0,18); *mir boćži* (1,67); *uskrnuće od mrtvih* (0,12); *tuga i bol* (0,58); *suze teku* (0,13); *živjeti vjećno* (1,19); *veliko srce* (1,21); *velika praznina* (0,17); *sine moj* (0,51); *hladan kamen* (0,1); *s ljubavlju* (4,17); *na spomen* (3,38); *dom obitelji* (0,16); *vjera i nada* (0,56); *uskrnuće i život* (0,15); *majko mila* (1,33); *vjeran Kristu* (0,11); *beskrajno voljeti /koga, što/* (0,2).

Meću kolokacijama srednje razine ućešalosti koje imaju više od 0,01 pojavnica na milijun rijeći (s toćnim brojem pojavnica u zagradaćma), zabiljećene su 33 kolokacije: *tihi dom* (0,03); *nemirno srce* (0,02); *smiriti se u /komu, ćemu/* (0,03); *ćekati uskrnuće* (0,05); *u nadi uskrnuća* (0,02); *mir Gospodnji* (0,02); *tjelesna smrt* (0,03); *vjećno prebivalište* (0,01); *svjetiljka vjere* (0,02); *plemenito srce* (0,08); *zauvijek u srcu* (0,01); *potoci suza* (0,03); *otići prerano* (0,05); *straćna sudbina* (0,03); *tećka sudbina* (0,04); *okrutna sudbina* (0,02); *bol i suze* (0,05); *mir vjećni* (0,03); *zagrljaj smrti* (0,03); *brat uz brata* (0,01); *plemeniti lik* (0,01); *vjećno živjeti u /komu, ćemu/* (0,06); *vrata smrti* (0,05); *u nadi uskrnuća* (0,02); *anćeo nebeski* (0,08); *na poljanama zelenim* (0,01); *vjećna zahvalnost* (0,01); *živjeti u srcu* (0,07); *tućzna uspomena* (0,01); *vjeran domovini* (0,01); *odan Bogu* (0,04); *otrćti suze* (0,01); *odmoriti duću* (0,09). Najćešće su: *mir boćži* koja se ponavlja 37 puta, zatim *tihi dom* – 24 puta, *dom obitelji* – 4 puta te *mir vjećni*, *vjećni dom* i *ćekati uskrnuće* po 2 puta. Kolokacije niće razine ućešalosti koje imaju više od 0,001 pojavnica na milijun rijeći nisu zabiljeće-

ne. Zabilježena je jedna dijalektna kolokacija – *mišice kako bati*, što je strukturom i značenjem usporedivo s kolokacijom *mišići od čelika*. Kad je riječ o stilovima kolokacijskih sveza, najčešće su kolokacije književnoumjetničkoga stila, odnosno one koje su česte u religijskom žargonu, npr. *tihi dom*, *mir božji*, *mir vječni*, *ovdje počiva /tko/, moliti Boga*, *čekati uskrsnuće*, *dolina smrti*, *zelene poljane* itd. Zabilježene su sveze iz publicističkog stila, poput *morska dubina*, *neostvarena želja*, *plemeniti lik*; administrativnoga stila – *s ljubavlju*; razgovornoga stila: *ma kad*, *dušo moja!*, *sine naš*, *brate moj*, *majko mila*, *ljubljeni moj*.

6.1. STRUKTURNA I SEMANTIČKA AMBIVALENTNOST VIŠERJEČNIH SVEZA

Iako se u predmetnom radu ne istražuju frazemi u promatranim epitafima, cilj ovog potpoglavlja je ukazati na strukturnu i semantičku ambivalentnost višerječnih sveza općenito. O frazemima kao dijelovima epitafa bit će riječi u budućim radovima u kojima ćemo se moći opsežnije posvetiti njihovim karakteristikama, a unutar njih i konkretnijim odrednicama koje ih mogu svrstati u takvu skupinu.

Strukturna i semantička ambivalentnost ili dvojakost višerječnih sveza odnosi se na činjenicu da se na osnovi njihove strukture i značenja poneki izrazi mogu promatrati kao dijelom kolokacijskog i/ili dijelom frazeološkog leksikona. Kako proizlazi iz diskusije, raščlambe i podjele kolokacijskih sveza prema Blagus Bartolec (2014), svi su frazemi kolokacijske sveze, ali sve kolokacijske sveze nisu frazemi. Turk (2018), razmatrajući razgraničenja pojmova *kolokacija* i *frazem*, također govori o zajedničkim karakteristikama kolokacija i frazema (*višečlanost strukture*, *semantička pretvorba* i *reproduktivnost*; ibid.: 227–228) te različitoj zastupljenosti njihovih imanentnih svojstava (*stabilnost*, koja je imanentna objema svezama, te *konotativnost* i *idiomatičnost*, koje su svojstvene frazemima; ibid.: 228–230). Takav je slučaj sa svezom *podići /komu/ spomenik*, koja je u *Kolokacijskoj bazi hrvatskoga jezika* navedena i potvrđena kao frazem, a varijanta *podignuti /komu/ spomenik* kao sintagma.⁴ U nastavku ćemo razjasniti ambivalentnost sveza analizom sastavnica – *podignuti* i *spomenik* kroz prizmu njihova značenja i osobitosti koje imaju unutar dviju spomenutih struktura.

Ni Matešićev rječnik (1982), ni rječnik Menac, Fink-Arsovski, Venturin (2003) te *Baza frazema hrvatskoga jezika* nemaju frazem u kojoj je *spomenik* glavna riječ. U Anićevu *Rječniku hrvatskoga jezika* (1991) natuknica *spomenik* ima dva značenja: 1. 'arhitektonsko ili kiparsko djelo posvećeno uspomeni na zaslužne ljude ili zname-

⁴ Prema *Kolokacijskoj bazi hrvatskoga jezika*, sintagma uključuje različite sveze: kolokacije, gramatičke frazeme, koligacije, pragrameme ili višerječne nazive.

nite događaje’ te 2. ‘materijalna baština iz prošlih vremena’ (1991: 674). *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (HER) i *Hrvatski jezični portal* (HJP) imaju dvije identične definicije osnovnoga značenja leme *spomenik* i dva dodatna značenja, s tom razlikom što ju HER opisuje unutar natuknice *spomen*, a HJP kao zasebnu natuknicu: 1. a. ‘arhitektonsko ili kiparsko djelo posvećeno uspomeni na zaslužne ljude ili znamenite događaje’, b. ‘zdanje iznad ili pored groba posvećeno uspomeni na mrtve; *nadgrobni spomenik*’, 2. a. ‘materijalna baština iz prošlih vremena (*pisani spomenik*; *spomenik kulture*)’, b. ‘svaka činjenica, djelo ili stvar koja obilježava ili podsjeća na prošle događaje (*spomenik bezumlju*)’. Mišljenja smo da je riječ o mogućem ambivalentnom iščitavanju značenja riječi *spomenik*, prototipnoga i prenesenog (figurativnog). Razvidna je razlika između prototipnog i dodatnog značenja riječi *spomenik*: ‘arhitektonsko ili kiparsko djelo (...)’, što svaki grobni spomenik ne mora biti pa u našem slučaju predstavlja preneseno značenje leme, odnosno ‘zdanje iznad ili pored groba (...)’, koje u ovom kontekstu predstavlja prototipno značenje leme.

Nadalje, ako uzmemo u obzir značenja frazema *podići /komu/ spomenik*, koja proizlaze iz korpusnih pretraživanja,⁵ uočiti će se i njegova figurativna značenja, npr. 1. „(...) Pitaš me kako mi silna krila anđela dopuštaju da hodam... Mekoća tvojih usana, tvoga srca i tvoje duše, ne postoje te riječi da tebi **podignu spomenik...** (...)”⁶; 2. „(...) Dojma smo da mu javnost nije naklonjena. Zašto? A kome je to javnost naklonjena? Ratku Rudiću Ha, ha, ha E tu se slažem. Taj osvaja sve, treba mu skinuti kapu i **podići spomenik**. No, osim njega, ne postoji izbornik kojeg javnost voli. (...)”⁷; 3. „(...) tko zna što tek rade našoj djeci, koja još nisu politički indoktrinirana, ali su kao djeca prijemčiva za nove ideje hrvati su pogriješili, što kad su se vratili s ratišta, nisu pomeli najprije fakultetski jugoslavenski kadar sad je kasno za sve ovaj dekan u americi ne bi više ostao dekan, a ovdje će mu **podići spomenik**, jer kao što reče dotična gošća, komunizam je duboko ukorijenjen u hrvatskom biću, a hrvati su narod koji se daje lako manipulirati. (...)”⁸; 4. „(...) Želio sam, upoznavajući Grad, barem još malo bolje upoznati tebe koji si svojim glasom i riječima svojih priča Vukovaru **podigao spomenik** koji nitko nije mogao srušiti ni uništiti. (...)”⁹. U prvom značenju riječ je o emotivnom i emocionalnom veličanju osobe, u drugom o hvaljenju i divljenju nečijem sportskom uspjehu. U trećem primjeru značenje ima negativnu konotaciju nezaslužena slavljenja i hvaljenja nečije političke ili akademske karijere. U posljednjem primjeru, prenesenim znače-

⁵ <https://www.sketchengine.eu>

⁶ <http://bigblog.tportal.hr/simple-ivana?BlogCalendarDate=22.5.2007>

⁷ <http://mobile.net.hr/sportski/nogomet/reprezentacija/boris-zivkovic-jedan-na-jedan>

⁸ <http://blog.dnevnik.hr/komentari/post/1631508636/kad-bi-i-hrvati-znali-ovako.html>

⁹ <http://arhiv.braniteljski-portal.hr/print/7407>

njem veliča se žrtva grada Vukovara u Domovinskom ratu. Iako se daljnjim korpusnim pretraživanjem mogu pronaći i drugi primjeri figurativnoga značenja spomenute sveze, mišljenja smo da već ova četiri primjera potkrepljuju činjenicu da je riječ o frazemu.

Glagoli *podići* i *podignuti* u dvjema promatranim svezama svršeni su oblici značenjski istoga glagola (HJP-ova natuknica *podići* preusmjerava na natuknicu *podignuti*). *Školski rječnik hrvatskoga jezika*¹⁰ (ŠR) za lemu *podignuti*¹¹ (gl. svrš. prijel.) navodi: „(...) 1. pomaknuti, premjestiti što s nižega na viši položaj (~ knjigu na policu); *sin.* dignuti; *ant.* skinuti, spustiti; 2. pomaknuti, premjestiti što iz vodoravnoga u uspravni položaj ili prema uspravnomu položaju, uspraviti, usmjeriti prema gore (~ brklju); *sin.* dignuti; *ant.* spustiti; 3. pokrenuti, potaknuti koga da što učini (~ ljude na pobunu); *sin.* dignuti; 4. stvoriti kopanjem temelja i zidanjem (~ kuću); *sin.* dignuti, izgraditi, sagrađiti; *ant.* srušiti; 5. preuzeti od koga novac, novčane papire ili kakvu dokumentaciju (~ nalaze; ~ plaću); *sin.* dignuti; 6. učiniti što višim ili većim, povećati čemu visinu ili vrijednost (~ cijenu; ~ plaću; ~ temperaturu); *sin.* dignuti, povisiti; *ant.* oboriti, sniziti, spustiti; 7. *pren.* pripremiti koga za život (~ djecu); *sin.* odgojiti (...). HJP navodi: 1. a. postaviti na viši položaj; premjestiti na više mjesto, nagore (podignuti zastavu); b. pružiti uvis (podignuti ruku); 2. uzeti, pokupiti ono što leži na tlu (podignuti sa zemlje); 3. (se) a. uspraviti se tijelom, b. dižući se ustati, c. protegnuti se (podignuti na prste); 4. staviti u uobičajeni položaj nešto što je palo; 5. pomoći onome koji je pao da ustane; 6. *pren.* dovesti koga do zrelosti, do samostalnosti; odgojiti (podignuti dijete); 7. pokrenuti, potaknuti na aktivnost, oduševiti koga za što (podignuti masu govorom); 8. pobuniti; 9. izgraditi, sagrađiti, načiniti (podignuti kuću); 10. *pren.* a. dati kome viši stupanj, učiniti važnijim, vrednijim, značajnijim; uzdići, uzvisiti, b. ojačati, osokoliti (podignuti raspoloženje); 11. otkriti, skinuti ono čime je što poklopljeno ili pokriveno (podignuti poklopac; podignuti pokrivač; podignuti veo); 12. *pravn.* pokrenuti postupak (podignuti tužbu)”. Doslovno značenje glagola *podignuti* u kontekstu sintagme *podignuti /komu/ spomenik* prema ŠR, jest njegovo drugo značenje: „pomaknuti, premjestiti što iz vodoravnoga u uspravni položaj ili prema uspravnomu položaju, uspraviti, usmjeriti prema gore” odnosno „uspraviti spomenik”, a prema HJP to je djelomično njegovo prvo značenje „postaviti na viši položaj; (...) nagore (...)”. Premda glagol posjeduje i različita prenesena značenja, ona za predmetni frazem nisu relevantna. Stoga, uzevši u obzir prethodni pregled i analizu sastavnica sveza i činjenicu da ne postoje oštre granice između slobodnih sveza, kolokacija i frazema (Klare 1998: 247) te da su imanentna svojstva frazema i kolokacija različito zastupljena (Turk 2018:

¹⁰ <https://rjecnik.hr/search.php?q=podignuti>

¹¹ Prenosimo sažeti sadržaj natuknice.

228), smatramo da se granica između dviju sveza – *podići /komu/ spomenik* (frazema) i *podignuti /komu/ spomenik* (sintagme) može jasnije povući objašnjenjem da je predmetni frazem nastao elipsom, tj. izostavljanjem sastavnice *nadgrobni* u kolokacijskoj svezi **podignuti /komu/ nadgrobni spomenik*, čije značenje nije metaforičko. Isto tako, budući da sveza **podignuti /komu/ nadgrobni spomenik* posjeduje ujedno i snažan frazeološki potencijal, sekundarnim promjenama (Turk 2018: 233), tj. eliptičnom preoblikom, u *podići /komu/ spomenik* sveza je poprimila ulogu i značenje frazema: ‘postaviti spomenik pokojniku/-ci u njegovu/-zinu čast kao zahvalu i trajnu uspomenu na darovanu dobrotu, ljubav te zajednički proživljene trenutke’. Sličan je slučaj s institucionaliziranom kolokacijom *u spomen na /koga, što/* koja bi se mogla smatrati osnovom za preobliku (elipsom i premetanjem riječi) u fonetsku riječ *na spomen*, međutim, budući da ni *spomenuta* sveza niti sveza *s ljubavlju* nisu institucionalizirane,¹² u našem radu klasificiraju se i analiziraju kao kolokacijske sveze. Sveza *s poštovanjem* potvrđena je kao frazem (jezična formula) u HJP-u pa bi je tako trebalo i promatrati.

7. RAŠČLAMBA I RASPRAVA

Prikaz epitafa i kolokacija uključuje podatke raspoređene prema sljedećem nizu: najprije se navode, brojkom i po potrebi slovom označeni epitafi, u punom ili skraćenom obliku (ovisno o duljini ekstrahirane kolokacije). Svi su epitafi prikazani kurzivom, velikim tiskanim ili malim pisanim slovima (kako su zabilježeni u izvornim oblicima na nadgrobnim spomenicima), a potom se navode podatci o lokaciji koji uključuju kraticu grada / mjesta (NV = Novalja) i polje odnosno broj grobnoga mjesta, prema mapi groblja (NV/C/60). Slijedi prijevod teksta epitafa (kolokacije) ako je napisan na stranom jeziku. Ispred oznake lokacije, npr. NV/A/1, nalazi se simbol za oznaku izvornosti (<),¹³ a nakon oznake lokacije, unutar jednostrukih navodnih znakova, navode se kanonski oblici sâmh kolokacija.

7.1. KOLOKACIJE

Klasifikacija kolokacija učinjena je prema podjeli kolokacijskih sveza Blagus Bartolec (2014) na osnovne i ostale tipove kolokacijskih sveza. Među imenskim kolokacijskim svezama osnovnoga tipa navodimo primjere koji se sastoje od pridjeva i

¹² Premda je leksikalizacija potvrđena korpusnim pretraživanjem Sketch Engineova korpusa.

¹³ < = postalo od

imenice (1 a – o) ili imenice i imenice (2). Tu su i primjeri prijedložno-padežnih izraza koji nisu zamjenjivi jednom riječju (3 a – c).

- (1) (a) *PREKO SMRTI TJELESNE TVOJIM SE VJERNICIMA
GOSPODINE ŽIVOT
SAMO MJENJA (...)*
(^č NV/B/16: *tjelesna smrt*)
- (b) (...) *U SRCIMA NAŠIM TUGA, NA GROBU TVOME
TIŠINA, U DOMUNAŠEM VELIKA PRAZNINA. (...)*
(^č NV/B/44: *velika praznina*)
- (c) (...) *ORKANSKA BURA U NAMA BIJE (...)*
(^č NV/B/59: *orkanska bura*)
- (d) *OVDJE POČIVAJU U MIRU BOŽJEM*
(^č NV/A/24, 26, 42, 44, 47 i dr.: *božji mir/mir božji*)
- (e) *TIHI DOM OBITELJSKE GROBNICE*
(^č NV/C/17: *obiteljska grobnica*)
- (f) (...) *OD STRANE NOVALJSKE KOMUNISTIČKE VLASTI (...)*
(^č NV/C/49: *komunistička vlast*)
- (g) *TVOJ PLEMENITI LIK VJEČNO ĆE ŽIVJET U NAMA*
([<] NV/D/30: *plemeniti lik*)
- (h) *Ljubljena majko neka te čuvaju anđeli nebeski*
([<] NV/E/39: *anđeo nebeski*)
- (i) *NEPROŽIVLJENA MLADOST / NEOSTVARENE ŽELJE (...)*
([<] NV/F/11: *neostvorena želja*)
- (j) *UZ VJEČNU ZAHVALNOST*
([<] NV/F/13: *vječna zahvalnost*)
- (k) (...) *Bez Tebe ostaju nam tek tužne uspomene. (...)*
([<] NV/F/51: *tužna uspomena*)
- (l) (...) *GROBNI SPOMEN (...)*
(^č NV/F/64: *grobni spomen < grobni spomenik*)
- (m) (...) *GROBNI SPOMEN NIGDJE NEMA VEĆ DUBINA MORSKIH (...)*
(^č NV/F/64: *morska dubina*)
- (n) (...) *TMINU NAŠE SMRTI U VJEČNI ŽIVOT OKREĆEŠ!*
(^č NV/B/18: *vječni život*)
- (o) (...) *GORKA JE ISTINA (...)*
(^č NV/B/97: *gorka istina*)
- (p) *POKOJ VJEČNI DARUJ IM GOSPODINE I SVJETLOST VJEČNA (...)*

- (2) (< NV/B/61: *pokoj vječni, svjetlost vječna*)
SJEDINJENI U KRUTOM ZAGRLJAJU SMRTI (...)
 (ˆ NV/C/65: *zagrljaj smrti*)
- (3) (a) *SES CAMARADES DE TRAVAIL*
 (ˆ NV/C/60: *hrv.: njegovi kolege s posla; /prev. a./: kolega s posla*)
- (b) *IŠČEKUJEM USKRSNUĆE OD MRTVIH*
 (ˆ NV/A/68: *uskrснуće od mrtvih*)
- (c) (...) *SRCA SE STEGNU PRI POMISLI NA TEBE*
 (ˆ NV/B/108: *pomisao na /koga/*)

Od ostalih tipova imenskih kolokacijskih sveza navodimo primjere: sveza koje se mogu zamijeniti jednom riječju iste tvorbene skupine (4), kolokacijskih sveza koje se mogu zamijeniti jednom riječju različite tvorbene skupine (5 a – e), kolokacijskih sveza s jednom sastavnicom koja odstupa od svojeg primarnog značenja (6 a – c), kolokacijskih sveza čije se sastavnice mogu zamijeniti sinonimima (7 a – c), kolokacijskih sveza simboličnoga značenja (8), kolokacijskih sveza s komplementarnom imenicom (9).

- (4) *SVAKOG DANA SUZE POTEKU (...)*
 (ˆ NV/A/79, B/108: *svakoga dana – svakodnevno*)
- (5) (a) *TVOJIM SE VJERNICIMA GOSPODINE ŽIVOT SAMO MJENJA I STJEČE VJEČNO PREBIVALIŠTE (...)*
 (ˆ NV/B/16: *vječno prebivalište – raj*)
- (b) *TIHI DOM*
 (ˆ NV/A/4, 15, 42, 91; B/31, 97, 108; C/2, 39 i dr.: *tihi dom – grob*)
- (c) *U OVOM KAMENU HLADNOM (...)*
 (ˆ NV/B/60: *hladan kamen – grob*)
- (d) *VJEČNI DOM*
 (ˆ NV/C/96: *vječni dom – grob*)
- (e) *POSLEDNJI POČINAK (...)*
 (ˆ NV/A/95: *posljednji počinak* var. ˆ *posljednje počivalište – grob*)
- (6) (a) *PA DA MI JE I DOLINOM SMRTI PROĆI (...)*
 (< NV/A/13: *dolina smrti*)
- (b) (...) *ZAŠTO NA PRAGU ŽIVOTA UVENUŠE TA DVA BIJELA CVIJETA (...)*
 (ˆ NV/B/97: *bijeli cvijet*)
- (c) *TIHI DOM OBITELJI*
 (ˆ NV/B/105: *dom obitelji*)

- (7) (a) *U IME LJJEPIH USPOMENA*
 (ˆ NV/A/12: *lijepa* /**nježna*/*uspomena*)
 (b) *NEMIRNO JE SRCE MOJE (...)*
 (< NV/A/10: *nemirno* /**hrabro*/*srce*)
 (c) *SUDBINA STRAŠNA OKRUTNA I TEŠKA (...)*
 (ˆ NV/B/97: *strašna*/*okrutna*/*teška* *sudbina*)
 (8) *POTOCI SUZA U NAMA TEKU (...)*
 (ˆ NV/B/59: *potoci suza* ('velika tuga'))
 (9) *GOSPODINE, TI SVJETILJKU VJERE UŽIŽEŠ (...)*
 (ˆ NV/B/18: *svjetiljka* *vjere*)

Među kvazifrazemima (10 a – f) i pragmemima (11 a – f) ekstrahirani su sljedeći primjeri:

- (10) (a) (...) *Oca i mater nikad nisi mogal prežalit... (...) kad se Matere i Oci*
/ potli smrti svojiman / najmilijiman ne bi srel... (...)
 (< NV/C/16: *otac i majka* > *otâc i mătër/mătëre i ocî*)
 (b) *JA SAM USKRSNUĆE I ŽIVOT (...)*
 (< NV/D/51: *uskrснуće i život*)
 (c) (...) *BEZ TEBE OSTAJE TUGA I BOL*
 (< NV/A/79: *tuga i bol*)
 (d) (...) *OSTAHU USPOMENE PATNJA BOL I SUZE*
 (< NV/B/97: *bol i suze*)
 (e) *U VJERI I NADI VJEČNOG ŽIVOTA*
 (< NV/B/110: *vjera i nada*)
 (f) *SJEDINJENI U KRUTOM ZAGRLJAJU SMRTI, BRAT UZ*
BRATA (...)
 (ˆ NV/C/65: *brat uz brata*)
 (11) (a) *SAMO JE U BOGU MIR DUŠO MOJA*
 (< NV/A/34: *dušo moja!*)
 (b) (...) *BOGATSTVO JE IMATI NEKOGA KAO ŠTO SI TI.*
NE PREŽALJENI SINE NAŠ I BRATE MOJ. (...)
 (< NV/B/44: *sine naš* < *sine moj!*; *brate moj!*)
 (c) *MA KADA OTIŠLI VOLJENI UVIJEK ODLAZE PRERANO*
 (ˆ NV/B/79: *ma kad*)
 (d) *S LJUBAVLJU*
 (ˆ NV/B/97: *s ljubavlju*)

- (e) *ŽENO PONOSU, MAJKO MAJKO MILA (...)*
 (˘ NV/D/91: *majko mila*)
- (f) *LJUBLJENI MOJI MILI (...)*
 (˘ NV/E/1: *ljubljeni moji* ˘ *ljubljeni moj*).

Rjeđe su glagolske kolokacijske sveze (12 a – e) i navodimo nekoliko primjera:

- (12) (a) *OVDJE ČEKAJU USKRSNUĆE*
 (˘ NV/A/19, 35: *čekati uskrsnuće*)
- (b) (...) *NE VIDIMO TI OČI I NE ČUJEMO TVOJ GLAS (...)*
 (< NV/B/44: *čuti /čiji/ glas*)
- (c) *ČOVJEČE NE VELIČAJ SE, ŽIVI PLEMENITO, DA BI ŽIVIO VJEČNO! (...)*
 (< NV/B/32: *živjeti vječno*)
- (d) (...) *VOLJENI UVIJEK ODLAZE PRERANO*
 (˘ NV/B/79: *otići prerano*)
- (e) *„I OTRT ĆE BOG SVAKU SUZU S OČJU NJENIH,*
 (...) *TAMO NEGDJE DUŠU ODMORI (...)*
 (˘ NV/H/78: *otrći suze; odmoriti dušu*)

Naposljetku, spomenut će se pravopisna i gramatička deficijentnost i suficitarnost u promatranim epitafima. Kod pravopisa, riječ je o pravopisnim greškama (34 a – d), izostavljanju riječi ili izostavljanju interpunkcijskih znakova (35). Također, navodimo nekoliko primjera gramatički netočnih oblika, poput pogrešnog glagolskog oblika u prezentu, pogrešnog oblika imenice u genitivu množine (36 a – b) i neuobičajene kombinacije ili izbora riječi (37 a – b) ili leksičkih izmjena u usporedbi s izvornim tekstovima / stihovima (38).

- (34) (a) (...) *TVOJIM SE VJERNICIMA GOSPODINE ŽIVOT SAMO MJENJA (...)*
 (˘ NV/B/16: *mijenja*)
- (b) (...) *NE ČUJEMO TVOJ GLAS ALI OSIJEĆAMO (...)*
NE PREŽALJENI SINE (...)
POČIVAO U MIRU BOŽIJEM.
 (˘ NV/B/44: *osjećamo; neprežaljeni; božjem*)
- (c) (...) *NEOSTVARENE ŽELJE OTIŠLE SU STOBOM (...)*
 (˘ NV/F/11: *s tobom*)

- (d) (...) *OVAJ KAMEN PLOČE TVOJE MUKE NEK **SVJEDOČE** (...)*
 (˘ NV/F/64: svjedoče)
- (35) *SVAKOG DANA SUZE POTEKU POMISLI NA TEBE (...)*
 (˘ NV/A/79: svakog dana suze poteku **pri** pomisli na tebe)
- (36) (a) *GOSPODINE, TI SVJETILJKU VJERE **UŽIŽEŠ** (...)*
 (˘ NV/B/18: užežeš)
- (b) *POTOMCI KAD ZASTANETE PORED **HUMKI** (...)*
 (˘ NV/F/22: Potomci, kad zastanete pored humaka...)
- (37) (a) *TIHI DOM OBITELJSKE GROBNICE*
 (˘ NV/C/17: tihi dom; obiteljska grobnica)
- (b) *ŠTO SI TO U MENI NAŠAO DA SI MOGAO*
SVRNUTI TAKO NJEŽNO
SVOJE DOBROSTIVO SRCE I ZAVOLJETI MENE!
 (˘ NV/F/92: Što si to u meni našao da si mogao stegnuti/sviti (?) tako
 nježno svoje dobrostivo srce i zavoljeti mene?)
- (38) *IZ DUBINE VAPIJEM **K** TEBI GOSPODINE (...)*
 (˘ NV/C/108: Iz dubine vapijem tebi, Gospodine.)

8. ZAKLJUČAK

Naše je istraživanje bilježenja i raščlambe kolokacija u epitafima na gradskome groblju u Novalji pokazalo da su prethodno utvrđene teze o mogućnosti provođenja terenskoga istraživanja s utvrđenim metodološkim okvirom u potpunosti potvrđene te su ovakvim znanstvenim pristupom i postupkom dovele do konkretnih rezultata u raščlambi i razvrstavanju kolokacija. Korpus kolokacija ukupno obasiže 86 kolokacija od kojih se neke višekratno ponavljaju. Kolokacije su zabilježene na ukupno 104 nadgrobna spomenika. Kolokacije su podijeljene u dvije grupe – leksikalizirane i institucionalizirane te leksikalizirane i neinstitucionalizirane. U prvoj grupi analizirane su kolokacije koje su svojim kanonskim oblikom zabilježene u jednom od korištenih izvora, a u drugoj analizirane su kolokacije čija je leksikaliziranost potvrđena u korpusnom pretraživanju (Sketch Engine: hrWaC), ali koje nisu dostigle punu institucionalizaciju u leksikografskom smislu. Od tri predviđene razine učestalosti – više, srednje i niže, naš je korpus pokazao da zabilježene kolokacije imaju višu i srednju razinu učestalosti. Među imenskim kolokacijskim svezama osnovnoga tipa zabilježeni su primjeri koji se sastoje od pridjeva i imenice ili imenice i imenice te primjeri prijedložno-padežnih izraza koji nisu zamjenjivi jednom riječju. Od ostalih tipova imenskih

kolokacijskih sveza ekstrahirani su primjeri: sveza koje se mogu zamijeniti jednom riječju iste tvorbene skupine, sveza koje se mogu zamijeniti jednom riječju različite tvorbene skupine, sveza s jednom sastavnicom koja odstupa od svojeg primarnog značenja, sveza čije se sastavnice mogu zamijeniti sinonimima, sveza simboličnoga značenja te kolokacijskih sveza s komplementarnom imenicom. Pronađeni su kvazifrazemi, pragmemi te rijetke glagolske kolokacije. Naposljetku, opisana je pravopisna i gramatička deficijentnost i suficitarnost u zabilježenim epitafima. Kod pravopisa, riječ je o pravopisnim greškama, izostavljanju riječi ili izostavljanju interpunkcijskih znakova, ali i gramatički netočnih oblika, poput pogrešnog glagolskog oblika u prezentu, pogrešnog oblika imenice u genitivu množine i neuobičajene kombinacije ili izbora riječi, ili leksičkih izmjena u usporedbi s izvornim tekstovima / stihovima.

BIBLIOGRAFIJA

- ANIĆ, Vladimir. 1991. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- ANIĆ, Vladimir i dr. 2004. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber i Europapress Holding.
- BLAGUS BARTOLEC, Goranka. 2014. *Riječi i njihovi susjedi: Kolokacijske sveze u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- BLAGUS BARTOLEC, Goranka. 2017. „Glagolske kolokacije u administrativnome funkcionalnom stilu”. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 43(2): 285–309.
- BOTICA, Stipe. 2007. *Novi hrvatski epitafi*. Zagreb: Školska knjiga.
- BRKIĆ VUČINA, Mirna i Goran ZOVKO. 2019. *Noviji epitafi na području zapadne Hercegovine*. Sarajevo: Dobra knjiga.
- ČOLOVIĆ, Ivan. 1983. *Književnost na groblju: zbirka novih epitafa*. Beograd: Narodna knjiga.
- FABIJANIĆ, Ivo. 2021. „O jednom metodološkom pristupu bilježenja i raščlambe frazema u natpisima na nadgrobnim spomenicima (epitafima)”. *Jezikoslovni zapiski* 27(2): 121–142.
- FABIJANIĆ, Ivo. 2023. „Epitafi na grobljima otoka Paga”. *Fluminensia* 35(2): 639–675.
- FINK ARSOVSKI, Željka, Barbara KOVAČEVIĆ i Anita HRNJAK. 2010. *Bibliografija hrvatske frazeologije*. Zagreb: Knjigra. URL: <https://www.knjigra.hr/wp-content/uploads/2023/10/Bibliografija-hrvatske-frazeologije-25-10-2023.pdf>.
- FINK ARSOVSKI, Željka, Barbara KOVAČEVIĆ i Anita HRNJAK. 2017. *Bibliografija hrvatske frazeologije i frazeobibliografski rječnik*. Zagreb: Knjigra.
- KLARE, Johannes. 1998. „Kollokationen im Französischen in Spannungsfeld zwischen Grammatik, Lexikon und Text”. *Grammatische Strukturen und grammatischer Wandel im Französischen. Festschrift für Klaus Hunnius zum 65. Geburtstag*. Ur. Udo Figge. Bonn: Romanistischer Verlag.
- KOVAČEVIĆ, Barbara. 2020. „Frazeološko nazivlje”. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček i Željko Jozić. Zagreb: IHJJ.
- LIPKA, Leonhard. 2005. „Lexicalization and Institutionalization: Revisited and Extended”. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* 2(2): 2–20.
- MATAGA, Vojislav. 2018. *Naši preci: neretvanski epitafi i ostale (p)osmrtno glose*. Zagreb: Stajer-Graf.
- MATEŠIĆ, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- MATUJEVIĆ SOKOL, Mirjana. 2018. „Epitafi srednjega vijeka: knjige života i smrti”. *Smrt u opusu Vladana Desnice i europskoj kulturi: poetski, povijesni i filozofski*

- aspekti. *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Desničini susreti*. Ur. Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina. Zagreb: FF press: 381–399.
- MENAC, Antica, Željka FINK-ARSOVSKI, Radomir VENTURIN. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- MENAC, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.
- MIGOTTI, Branka. 2017. *Saxa loquuntur. Roman Epitaphs from North-Western Croatia / Rimski epitafi iz sjeverozapadne Hrvatske*. Oxford: Archaeopress.
- NOSIĆ, Vesna. 2019. „Epitafi u slavonskom brodu i okolici”. *Varaždinski učitelj* 2(2): 19–36. URL: <https://hrcak.srce.hr/224272> (1. 1. 2023.).
- PATERNOST, Jože. 1987. „Strukturnopoetski prikaz samogovorov mrtvih v slovenskih Nadgrobnih napisih”. *Slavistična revija* 35(1): 25–50. URL: https://srl.si/ojs/srl/article/view/COBISS_ID-15252736 (3. 1. 2023.).
- PATERNOST, Jože. 1989. „Jezik nadgrobnih napisov v Sloveniji: sociolingvistične posebnosti”. *Slavistična revija* 37(1-3): 283–293. URL: https://srl.si/ojs/srl/article/view/COBISS_ID-15150592 (3. 1. 2023.).
- RAJKOVIĆ, Zorica. 1984. „Ivan Čolović, Književnost na groblju. Zbirka novih epitafa, Narodna knjiga, Beograd 1983, 156 str.”. *Narodna umjetnost* 21(1): 101–104. URL: <https://hrcak.srce.hr/45873> (3. 1. 2023.).
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Dujce. 1987. *Carmina epigraphica*. Split: Književni krug.
- STANONIK, Marija. 1999. „Nagrobni napisi na slovenskih pokopališčih”. *Etnolog. Nova vrsta* 9, št. 1: 63–85. URN:NBN:SI:doc-221LOANY. URL: <http://www.dlib.si> (3. 1. 2023.).
- STOJIC, Aneta i Sanela MURICA. 2010. „Kolokacije – teorijska razmatranja i primjena u praksi na primjerima iz hrvatskoga i njemačkoga jezika”. *Fluminensia* 22(2): 111–125.
- ŠKUNCA, Stanko Josip. 2011. *Novalja u prošlosti*. Novalja: Matica hrvatska, Ogranak Novalja i Grad Novalja.
- TURK, Marija. 2018. „Od kolokacije do frazema”. *Od dvojbe do razdvojbe: zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri*. Ur. Mislav Kovačić i Petra Košutar. Zagreb: Ibis grafika: 225–237. Živo vrelo. god. XXXIII. 2016. br. 11. Zagreb: Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji.

MREŽNI IZVORI:

- <http://biblija-govori.hr/misli/drzite-svoj-polozaj-iz-sata-u-sat/> (21. 1. 2022.)
- <https://biblija.ks.hr/evangelje-po-ivanu/11> (15. 1. 2022.)
- <https://biblija.ks.hr/psalmi/23> (25. 3. 2024.)

<https://biblija.ks.hr/psalmi/62> (18. 3. 2024.)
<https://biblija.biblija-govori.hr/glava.php?gid=1189&prijevod=sve> (25. 3. 2024.)
<http://ihjj.hr/kolokacije/>
<http://frazemi.ihjj.hr/>
<https://hkm.hr/liturgija-dana/iz-dubine-vapijem-tebi-gospodine-gospodine-uslisi-glas-moj/> (21. 1. 2022.)
<https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main>
<https://rjecnik.hr/>
<http://scena.hgu.hr/naklapskinacin/sutraceteposit.htm> (15. 1. 2022.)
https://tradicionalnamisa.com/kalendar/2018/propers/02112018_2.html (10. 2. 2022.)
<http://www.bartul.hr/epublication/rjecnik/files/assets/basic-html/page52.html>
 (20. 3. 2022.)
<https://www.vjerajdela.com/meditacija-uz-dusni-dan/> (25. 3. 2024.)
<https://www.molitva.hr/gospodin-je-pastir-moj/> (25. 3. 2024.)
<https://www.bitno.net/vjera/duhovnost/najljepse-misli-svetog-augustina/>
 (21. 1. 2022.)
<https://www.sketchengine.eu>

POPIS TABLICA I SLIKA

TABLICA 3. Popis grobnica s pripadajućim epitafima, njihovim kratkim opisom lokacije i ekstrahiranim kolokacijama.

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/A/1	SPOMENIK PODIŽE; POČIVAJ U MIRU	glavna grobna stela; dno	---
NV/A/4	TIHI DOM; POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; vrh glavna grobna stela; dno	<i>tihi dom</i>
NV/A/10	NEMIRNO JE SRCE MOJEDOK SE NE SMIRI U TEBI GOSPODINE ¹⁴	glavna grobna stela; dno	<i>nemirno srce; smiriti se u / komu, čemu/</i>
NV/A/12	SVOJIM NAJDRAŽIMA; U IME LIJEPIH USPOMENA	glavna grobna stela; dno; desno	<i>lijepa uspomena</i>
NV/A/13	PA DA MI JE I DOLINOM SMRTI PROĆI, ZLA SE NE BOJIM, JER TI SI SA MNOM. Psalam 23, 1-6 ¹⁵	samostojeća, zasebna stela polegnuta na površinu groba	<i>dolina smrti</i>
NV/A/15	TIHI DOM	glavna grobna stela; u sredini, vrh	<i>tihi dom</i>
NV/A/17	ՄԻՋՈՅՈՐ Ե ԼՋՅ ՌԵՅԵՆԻՐԻ ՈՅՈՐԲԸ ¹⁶	samostojeća, zasebna stela polegnuta na površinu groba	---
NV/A/19	OVDJE ČEKAJU USKRSNUĆE	glavna grobna stela; vrh	<i>čekati uskrsnuće</i>
NV/A/22	SPOMENIK PODIŽE	glavna grobna stela; dno, desno	---
NV/A/24	OVDJE POČIVAJU U MIRU BOŽJEM; SPOMEN PODIŽU	glavna grobna stela; vrh glavna grobna stela; dno	<i>ovdje počivaju - var. od ovdje počiva / tko/; mir božji</i>

¹⁴ <https://www.bitno.net/vjera/duhovnost/najljepse-misli-svetog-augustina/> „(...) nemirno je srce naše dok se ne smiri u Tebi”

¹⁵ <https://biblija.ks.hr/psalmi/23>, „Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer ti si sa mnom” (Psalam 23, 4).

¹⁶ Transliterirano: Život je bio prekrasna vožnja. /op. a./. Iz tehničkih razloga odnosno nedostupnosti određenih glagoljičkih simbola za ligature, epitaf je prenesen u djelomično izmijenjenom obliku, bez ligatura.

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/A/26	OVDJE POČIVA U MIRU BOŽJEM; PODIŽU SVOM MILOM OCU	glavna grobna stela; vrh glavna grobna stela; dno	<i>ovdje počiva / tko/; mir božji</i>
NV/A/29	OVDJE U NADI USKRSNUĆA POČIVAJU ČLANOVI OBITELJI	glavna grobna stela; vrh	<i>ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/; u nadi uskrsnuća</i>
NV/A/33	DRŽIMO NEPOKOLEBLJIVIM ISPOVIJEDANJE NAŠE NADE ¹⁷	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/A/34	SAMO JE U BOGU MIR DUŠO MOJA ¹⁸	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>dušo moja!</i>
NV/A/35	OVDJE ČEKAJU USKRSNUĆE	glavna grobna stela; dno; u sredini	čekati uskrsnuće
NV/A/42	TIHI DOM; OVDJE POČIVAJU U MIRU BOŽJEM; SPOMEN PODIŽU TUGUJUĆA (...); LAKA IM ZEMLJICA	glavna grobna stela; vrh; u sredini glavna grobna stela; dno, u sredini	<i>tihi dom; ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/; mir božji</i>
NV/A/44	POČIVALI U MIRU BOŽJEM; POČIVALA U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini zasebna, polegnuta grobna stela, na lijevoj strani groba	<i>mir božji</i>
NV/A/47	POČIVA U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/A/52	NAŠ TIHI DOM; (...), MUŽU PRIMJERNI, OČE MILI ČUJ NAŠ GLAS, MOLİ BOGA ZA NAS! PODIŽE ZAHVALNA SUPRUGA	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>tihi dom; čuti /čiji/ glas; moliti Boga</i>
NV/A/53	SPOMENIK PODIŽU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/A/55	POČIVALI U MIRU	zasebna, polegnuta grobna stela; dno; desno	---
NV/A/67	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---

¹⁷ <http://biblija-govori.hr/misli/drzite-svoj-polozaj-iz-sata-u-sat/>, „Držimo nepokolebljivim ispovijedanje naše nade – vjeran je, naime, onaj koji je obećao” (Hebrejima 10, 23).

¹⁸ <https://biblija.ks.hr/psalmi/62>, „Samo je u Bogu mir, dušo moja, samo je u njemu spasenje”.

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/A/68	IŠČEKUJEM USKRSNUĆE OD MRTVIH	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>uskrsnuće od mrtvih</i>
NV/A/68	OVDJE POČIVAJU	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/</i>
NV/A/74	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/A/79	SVAKOG DANA SUZE POTEKU POMISLI NA TEBE. BEZ TEBE OSTAJE TUGA I BOL	glavna grobna stela; dno; lijevo	<i>svakoga dana; suze teku; pomisao na / koga/; tuga i bol</i>
NV/A/81	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/A/91	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/A/95	POSLEDNJI POČINAK OBITELJI	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>posljednji počinak - var. od posljed- nje počivalište</i>
NV/A/98	ISUSE UZDAM SE U TE	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>uzdati se u Isusa - var. od uzdati se u Boga</i>
NV/A/102	OVDJE POČIVA U MIRU BOŽJEM	križ; drveni; vrh	<i>ovdje počiva /tko/; mir božji</i>
NV/A/106	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/B/5	OVU GROBNICU PODIŽU SEBI SUPRUZI	glavna grobna stela; vrh; u sredini	---
NV/B/7	OVDJE POČIVAJU; SPOMEN PODIŽE	glavna grobna stela; vrh; lijevo glavna grobna stela; dno; lijevo	<i>ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/</i>
NV/B/10	POČIVALA U MIRU GOSPODNJEM	zasebna, polegnuta grobna stela; lijeva strana groba; dno; u sredini	<i>mir Gospodnji</i>

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/B/16	PREKO SMRTI TJELESNE TVOJIM SE VJERNICIMA GOSPODINE ŽIVOT SAMO MJENJA I STJEČE VJEČNO PREBIVALIŠTE NA NEBESIMA ¹⁹	glavna grobna stela; dno; desno	<i>tjelesna smrt; vječno prebivalište (na nebesima)</i>
NV/B/17	OVDJE POČIVA U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>ovdje počiva /tko/; mir božji</i>
NV/B/18	GOSPODINE, TI SVJETILJKU VJERE UŽIŽEŠ, TMINU NAŠE SMRTI U VJEČNI ŽIVOT OKREĆEŠ!	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>svjetiljka vjere; vječni život - var. od život vječni</i>
NV/B/31	TIHI DOM; Dobroto naša (...)	glavna grobna stela; vrh; u sredini; zasebna, polegnuta grobna stela; prednji, lijevi dio groba	<i>tihi dom</i>
NV/B/32	ČOVJEČE NE VELIČAJ SE, ŽIVI PLEMENITO, DA BI ŽIVIO VJEČNO! PONOSNI SMO NA TEBE POČIVAJ U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; desno; glavna grobna stela; dno; desno	<i>živjeti vječno; biti ponosan na / koga/; mir božji</i>
NV/B/34	VAŠI NAJMILIJI	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/B/36	LJUBAV JE JAČA OD SMRTI.; (njem.) DIE LIEBE IST STÄRKER ALS DER TOD.	zasebna, polegnuta grobna stela; lijeva strana groba; dno	---
NV/B/43	POČIVAJU U MIRU BOŽJEM!	glavna grobna stela; dno; lijevo	<i>mir božji</i>

¹⁹ <https://www.vjeraidjela.com/meditacija-uz-dusni-dan/>, Rimski misal, *Predslavlje pokojničko*, I. (Izvor: Živo vrelo: 3), „Tvojim se vjernima, Gospodine, život samo mijenja, a ne oduzima. I pošto se raspadne dom ovozemnoga boravka, stječe se vječno prebivalište na nebesima”.

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/B/44	OVDJE POČIVA U MIRU BOŽJEM; U SRCIMA NAŠIM TUGA, NA GROBU TVOME TIŠINA, U DOMU NAŠEM VELIKA PRAZNINA. NE VIDIMO TI OČI I NE ČUJEMO TVOJ GLAS ALI OSIJEĆAMO DA SI TU IZMEĐU NAS ZAUVIJEK U NAŠIM SRCIMA. BOGATSTVO JE IMATI NEKOGA KAO ŠTO SI TI. NE PREŽALJENI SINE NAŠ I BRATE MOJ. TVOJA DUŠA JE VELIKA I MOĆNA, TVOJA DOBROTA RUŠI SVAKO ZLO, TVOJE SRCE VELIKO I PLE- MENITO BILO JE I OSTAT ĆE TU ZAUVIJEK ZA SVE NAS. POČIVAO U MIRU BOŽJEM.	glavna grobna stela; vrh; u sredini; zasebna, polegnuta grobna stela u obliku otvorene knjige; prednji dio površine groba	<i>ovdje počiva /tko/; mir božji;</i> <i>velika praznina; čuti glas var. od čuti glasove;</i> <i>zauvijek u srcu;</i> <i>sine naš var. od sine moj!; brate moj!</i> <i>veliko srce; plemenito srce; mir božji</i>
NV/B/45	SPOMINJAN VOLJEN NEZABO- RAVLJEN	zasebna, polegnuta grobna stela; dno; u sredini	---
NV/B/54	U SPOMEN	glavna grobna stela; vrh; u sredini;	<i>u spomen na / koga/</i>
NV/B/59	POTOCI SUZA U NAMA TEKU, ORKANSKA BURA U NAMA BIJE. MI SMO TI LJUBAVI MORE BEZ SOLI I NIŠTA NIJE NIJE KO PRIJE	zasebna, polegnuta grobna stela u obliku otvorene knjige; desna strana	<i>potoci suza; orkanska bura</i>
NV/B/60	U OVOM KAMENU HLADNOM SJEĆANJE, LJUBAV I ZAHVAL- NOST VJEČNO ĆE OSTATI TOPLI	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>hladan kamen</i>
NV/B/61	POKOJ VJEČNI DARUJ IM GOS- PODINE I SVJETLOST VJEČNA SVIJETLILA IM ²⁰	glavna grobna stela; dno; desno	<i>pokoj vječni; svjetlost vječna</i>
NV/B/77	OVDJE POČIVA; POČIVAJ U MIRU	glavna grobna stela; vrh; glavna grobna stela; dno	<i>ovdje počiva /tko/</i>
NV/B/79	MA KADA OTIŠLI VOLJENI UVI- JEK ODLAZE PRERANO	glavna grobna stela; dno	<i>ma kad; otići prerano</i>

²⁰ https://tradicionalnamisa.com/kalendar/2018/propers/02112018_2.html „Pokoj vječni daruj im, Gospodine, i svjetlost vječna svijetlila njima” (4 Ezr 2, 34 i 35).

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/B/82	OVDJE POČIVAJU U MIRU	glavna grobna stela; vrh	<i>ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/</i>
NV/B/86	KAŽU DA VRIJEME LIJEČI RANE NE, NE ČINI TO. VRIJEME JE UTJEHA TEK ZA BOL, AL' NIJE LIJEK.	glavna grobna stela; dno; lijevo	---
NV/B/89	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/B/97	SUDBINA STRAŠNA OKRUTNA I TEŠKA ZAŠTO NA PRAGU ŽIVOTA UVENUŠE TA DVA BIJELA CVI- JETA S LJUBAVLJU GORKA JE ISTINA CRNA SMRT VAS UZE OSTAHU USPOMENE PATNJA BOL I SUZE	glavna grobna stela; u sredini; lijevo; glavna grobna stela; u sredini; desno	<i>strašna sudbina; okrutna sudbina; teška sudbina; bijeli cvijet; s ljubavlju; gorka istina; crna smrt; bol i suze</i>
NV/B/103	POČIVALI U MIRU BOŽJEM; NA SPOMEN	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; u sredini;	<i>mir božji; na spomen – var. od u spomen na / koga, što/</i>
NV/B/105	TIHI DOM OBITELJI	glavna grobna stela; lijevo	<i>tihi dom; dom obitelji</i>
NV/B/106	ZA SVE ŠTO DOLAZI, NEDOSTAJEŠ. POČIVALI U MIRU I MILOSTI BOŽJOJ	glavna grobna stela; u sredini	---
NV/B/108	TIHI DOM SVAKOG DANA SUZE POTEKU I SRCA SE STEGNU PRI POMISLI NA TEBE TVOJA SE ZVIJEZDA NIJE UGASILA VEĆ SE TIHO SKRILA I MIRUJE U NAŠIM SRCIMA	glavna grobna stela; vrh; lijevo	<i>tihi dom; suze teku; svakoga dana; pomisao na /koga/</i>
NV/B/110	U VJERI I NADI VJEČNOG ŽIVOTA; PODIŽU SPOMENIK	glavna grobna stela; vrh; u sredini;	<i>vjera i nada; vječni život - var. od život vječni</i>
NV/B/112	Počivali u miru Božjem	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/C/2	TIHI DOM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/C/5	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/C/9	POČIVA U MIRU	glavna grobna stela; vrh; u sredini;	---
NV/C/10	MIR VJEČNI	zasebna, polegnuta grobna stela; lijevo	<i>mir vječni</i>
NV/C/16	Voljenom dedu od unuke; Tebi dragi (...), Tvojim plemenitosti PEČA OD MLADIĆA Rado se sićan Tvoje mladosti: peča od mladića, jak, Tvoje mišice bile kako bati, Ki se je potuće volil, Nisi mu oprostil!? Inače dobar kako kruh, Pošten, Tvo' i speci'aliteti, Tvo' i rižoti, Italia ih nima, rekli Čezoti! Oca i mater nikad nisi mogal prežalit... Ali dragi (...), dragi (...), pisnici rekli: kad se Matere i Oci potli smrti svojiman najmilijman ne bi sreli..., za svu draž, ljubav bi bila najveća laž. Počivaj u miru Božjem, Boris Palčić Caskin	glavna grobna stela; desno; zasebna, polegnuta grobna stela; desno	<i>peča od mladića;</i> <i>mišice kako bati;</i> <i>otac i mater – di- jal. var. od otac i majka;</i> <i>mater i otac – di- jal. var. od otac i majka</i>
NV/C/17	TIHI DOM OBITELJSKE GROB- NICE	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom;</i> <i>obiteljska grob- nica</i>
NV/C/25	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/C/30	TIHI DOM OBITELJSKE GROB- NICE	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom;</i> <i>obiteljska grob- nica</i>
NV/C/35	POČIVAJU U MIRU BOŽJEMU; SPOMEN NA	glavna grobna stela; vrh; u sredini; zasebna, polegnuta grobna stela; lijevo	<i>mir božji;</i> <i>spomen na /koga/</i>

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/C/38	POČIVA U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; lijevo	---
NV/C/39	TIHI DOM; POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; lijevo	<i>tihi dom</i>
NV/C/49	UMRO U ZADARSKOJ BOL- NICI NAKON DVODNEVNOG MUČENJA I PREMLAČIVANJA OD STRANE NOVALJSKE KOMUNISTIČKE VLASTI NE ZNA SE GDJE JE POKOPAN	zasebna, polegnuta grobna stela; lijevo	<i>komunistička vlast</i>
NV/C/53	POČIVAJ U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/C/54	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/C/60	<i>fra.:</i> Gentilles Fleurs messagères d'amitié dites lui que notre Cœur ne saurait l'oublier. ²¹ <i>fra.:</i> Nous ne l'oublierons jamais ²² <i>fra.:</i> Le souvenir est une Fleur, qui ne veut pas mourir ²³ SES CAMARADES DE TRAVAIL; SES AMIS DU QUARTIER ²⁴	zasebna mala stela u obliku otvorene knjige, na površini groba; lijevo; zasebna mala stela na površini groba; lijevo; zasebna mala stela na površini groba; desno; zasebna mala stela na površini groba; lijevo	<i>kolega s posla</i>
NV/C/65	SJEDINJENI U KRUTOM ZAGRL- JAJU SMRTI, BRAT UZ BRATA, SIN UZ OCA. POČIVAJ NENADOKNADIVA MLADOST NAŠA!	glavna grobna stela; u sredini; lijevo	<i>zagrljaj smrti; brat uz brata</i>
NV/C/80	POČIVAJU U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---

²¹ Hrv.: Cvijeće – ljubazni glasnici prijateljstva, recite mu da ga naše srce ne može zaboraviti. /prev. a./

²² Hrv.: Nikada nećemo zaboraviti. /prev. a./

²³ Hrv.: Sjećanje je cvijet koji ne želi umrijeti /prev. a./

²⁴ Hrv.: njegovi kolege s posla; njegovi prijatelji iz susjedstva /prev. a./

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/C/81	<i>fra.:</i> A la Grotte Bénie nous avons prié pour vous. ²⁵	zasebna mala stela na površini groba; gornji dio sredine groba	---
NV/C/85	OVDJE POČIVAJU U MIRU BOŽJEM; SPOMENIK PODIŽU	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; desno	<i>ovdje počivaju</i> – var. od <i>ovdje</i> <i>počiva /tko/;</i> <i>mir božji</i>
NV/C/96	VJEČNI DOM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>vječni dom</i>
NV/C/106	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/C/108	IZ DUBINE VAPIJEM K TEBI GOS- PODINE GOSPODINE USLIŠI GLAS MOJ (Psalam: 130, 1-6b) ²⁶	glavna grobna stela; dno	---
NV/D/3	ISTRAJAT ĆE TILO, DAT SE NEĆE STINA, A I TI SI S NAMA I NEKA TE NIMA	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/D/11	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/D/13	POČIVAJU U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/D/22	SPOMENIK PODIGAO	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/D/23	POČIVAJTE U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/D/27	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/D/29	POČIVAJU U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>

²⁵ Hrv.: U blagoslovljenoj špilji molili smo za tebe /prev. a./

²⁶ <https://hkm.hr/liturgija-dana/iz-dubine-vapijem-tebi-gospodine-gospodine-uslisi-glas-moj/>, *Iz dubine vapijem tebi, Gospodine: Gospodine, usliši glas moj!* (Ps 130, 1-2)

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/D/30	POČIVAJTE U MIRU; BUDI IM MILOSRDAN GOSPO- DINE; TVOJ PLEMENITI LIK VJEČNO ĆE ŽIVJET U NAMA	glavna grobna stela; dno; lijevo; glavna grobna stela; dno; desno	<i>plemeniti lik; vječno živjeti u / komu, čemu/</i>
NV/D/32	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; vrh; u sredini	---
NV/D/33	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/D/35	U SPOMEN OBITELJI	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>u spomen /komu/ – var.u spomen na /koga/</i>
NV/D/37	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/D/38	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno;	<i>mir božji</i>
NV/D/40	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/D/45	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/D/51	JA SAM USKRSNUĆE I ŽIVOT TKO VJERUJE U MENE NEĆE UMRIJETI NIKADA, GOVORI GOSPODIN ²⁷	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>uskrснуće i život;</i>
NV/D/59	POČIVAJU U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; desno	<i>mir božji</i>
NV/D/68	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini/desno	<i>mir božji</i>
NV/D/73	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/D/76	TI SI NAŠ ANĐEO ODUVIJEK I ZAUVIJEK VOLIMO TE; Počivali u miru Božjem	glavna grobna stela; u sredini; lijevo; glavna grobna stela; dno	<i>mir božji</i>

²⁷ <https://biblija.ks.hr/evangelje-po-ivanu/11>, „Ja sam uskrснуće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će, i tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada” (Iv 11, 25–26).

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/D/79	VRATA SU SMRTI I GROBA U VLASTI GOSPODINU ON REČE JA ĆU OTVORITI GROBOVE VAŠE I IZVESTI ĆU VAS IZ VAŠIH GROBOVA; DOM SPAVANJA I POČIVANJA DOM DOBE MRAKA NEZNANJA I ŠUTNJE DOM ČEKANJA PROM- JENE; POŽELITI ĆEŠ DJELO RUKU SVO- JIH I POTRAŽITI, ZAZVATI ĆEŠ ME I JA ĆU TI SE ODAZVATI; AKO SI NAS GOSPODINE I DAO SMRTI DA NAS UBIJA I GROBU POBJEDU DA NAS SABIRE I RAS- TVARA DAO SI NAM (nečitak nat- pis) SILU DA NAS OPET SASTAVI ZA USKRSNUĆE JE RIJEČ OD GROBA ĆU IH IZBAVITI OD SMRTI ĆU IH SAČUVATI GDJE JE SMRTI POMOR TVOJ GDJE TI JE GROBE POBJEDA ²⁸ ; (dug i nečitak natpis)	prednji, čeon dio oplošja groba; glavna grobna stela; vrh; glavna grobna stela; dno; gornji dio oplošja groba; oblik križa; na anteni križa gornji dio oplošja groba; lijevo	<i>vrata smrti</i>
NV/D/89	SPOMEN PODIŽE	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/D/91	ŽENO PONOSU, MAJKO MAJKO MILA, SRCE NAM ZEBE ŽIVJETI SADA UVIJEK BEZ TEBE	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>majko mila</i>
NV/D/96	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; lijevo	---
NV/D/98	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; lijevo	---
NV/D/100	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/D/102	SPOMEN PODIŽE	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/D/108	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>

²⁸ <https://biblija.biblija-govori.hr/glava.php?gid=875&prijevod=sve;> (...) gdje je, smrti, pomor tvoj? gdje je, grobe, pogibao tvoja? (Osija 13, 14).

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/D/110	U NADI USKRSNUĆA OVDJE POČIVAJU; SPOMENIK PODIŽU	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>u nadi uskrsnuća; ovdje počivaju - var. od ovdje počiva /tko/</i>
NV/D/113	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/E/1	LJUBLJENI MOJI MILI TEŠKO JE ŽIVJETI BEZ VAS; POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>ljubljeni moj! mili moji</i>
NV/E/39	Ljubljena majko neka te čuvaju anđeli nebeski; POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>anđeo nebeski; mir božji</i>
NV/E/41	GOSPODIN JE PASTIR MOJ. NA POLJANAMA ZELENIH ON MI DAJE ODMORA ²⁹	glavna grobna stela; dno; desno	<i>na poljanama zelenim</i>
NV/E/43	TIHI DOM OBITELJI	glavna grobna stela; vrh/ dno; u sredini	<i>tihi dom; dom obitelji</i>
NV/E/51	SPOMEN PLOČU PODIŽU ZA VJEČNI TIHI DOM I SJEĆANJE NA	glavna grobna stela; dno	<i>vječni dom; tihi dom</i>
NV/E/55	MIR VJEČNI	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir vječni</i>
NV/E/58	TIHI DOM OBITELJI	glavna grobna stela; vrh; desno	<i>tihi dom; dom obitelji</i>
NV/E/63	TIHI DOM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/E/69	SPOMEN NA	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>spomen na /koga/</i>
NV/E/77	Tihi dom Obitelji; Počivali u miru Božjem	glavna grobna stela; vrh; u sredini; glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>tihi dom; dom obitelji mir božji</i>
NV/E/78	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno	<i>mir božji</i>

²⁹ <https://www.molitva.hr/gospodin-je-pastir-moj/>, *Gospodin je pastir moj: (...) na poljanama zelenim on mi daje odmora* (Psalam 23).

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAFI	KOLOKACIJA
NV/E/88	Počivali u miru Božjem	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/E/93	TIHI DOM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/E/95	TIHI DOM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>tihi dom</i>
NV/F/4	POČIVA U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; vrh; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/F/8	Neka ti je laka hrvatska gruda.	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/F/11	NEPROŽIVLJENA MLADOST NEOSTVARENE ŽELJE OTIŠLE SU S TOBOM U VJEČNOST	glavna grobna stela; u sredini	<i>neostvarena želja; otiću u /što/</i>
NV/F/12	JA NISAM STVORIO VJETROVE. SVI SMO PRAŠINA NA VJETRU I LETIO SAM ŽIVOTOM KAO LIŠĆE GONJEN VJETROVIMA. VJETAR NE NOSI ONOGA U ZAJA- TI, A TKO KORAČA PLANINAMA NJEGA ZAMEĆE I NOSI.	glavna grobna stela; dno	---
NV/F/13	POČIVALI U MIRU BOŽJEM; UZ VJEČNU ZAHVALNOST	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji; vječna zahvalnost</i>
NV/F/17	SPOMENIK PODIŽU	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/F/21	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; desno	<i>mir božji</i>
NV/F/22	POTOMCI KAD ZASTANETE PORED HUMKI NAŠIH NE TUGUJTE, RADUJTE SE ŠTO POSTOJASMO	gornji dio oplošja groba; u sredini	---
NV/F/27	TIHI DOM	glavna grobna stela; dno; desno	<i>tihi dom</i>
NV/F/35	Počivali u miru Božjem	glavna grobna stela; dno; desno	<i>mir božji</i>

GROBLJE / REDNI BROJ GROBNOGA MJESTA	NATPIS NA GROBNOM SPOMENIKU (EPITAF)	OPIS LOKACIJE EPITAF	KOLOKACIJA
NV/F/51	POČIVA U MIRU BOŽJEM; (...), sine, Tvoje tri godine s nama zauvijek će neizbrisivo živjeti u našim srcima. Bez Tebe ostaju nam tek tužne uspomene. Tvoji najmiliji	glavna grobna stela; vrh; u sredini; zasebna, polegnuta grobna stela u obliku otvorene knjige; pored glavne stele; lijevo	<i>mir božji;</i> <i>živjeti u srcu;</i> <i>tužna uspomena</i>
NV/F/59	U SPOMEN	glavna grobna stela; dno; lijevo	<i>u spomen – var.</i> <i>od u spomen na /</i> <i>koga/</i>
NV/F/62	SA POŠTOVANJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/F/64	OVAJ KUTIĆ RODNE GRUDE TU NAM VJEČNI POKOJ BUDE OVA GROBNA OAZA MIRA DOMOVINA UVIJEK MILA; GROBNI SPOMEN NIGDJE NEMA VEĆ DUBINA MORSKIH NEMAN SAMO OVAJ KAMEN PLOČE TVOJE MUKE NEK SVJEDOČE VJERAN KRISTU ISTINI PRAVDI I DOMOVINI ŽIVOT DAO BOGU ODAN SVETU MILOST SVIMA PODAJ U SPOMEN NA (...)	glavna grobna stela; u sredini; lijevo zasebna, polegnuta stela; gornje oplošje groba; lijevo	<i>vječni pokoj var.</i> <i>od pokoj vječni;</i> <i>grobni spomen</i> <i>var. od grobni</i> <i>spomenik;</i> <i>morska dubina;</i> <i>vjeran Kristu;</i> <i>vjeran domovini;</i> <i>odan Bogu;</i> <i>u spomen na /koga/</i>
NV/F/79	POČIVALI U MIRU BOŽJEM	glavna grobna stela; dno; u sredini	<i>mir božji</i>
NV/F/86	POČIVALI U MIRU	glavna grobna stela; dno; u sredini	---
NV/F/92	ŠTO SI TO U MENI NAŠAO DA SI MOGAO SVRNUTI TAKO NJEŽNO SVOJE DOBROSTIVO SRCE I ZAVOLJETI MENE!	glavna grobna stela; dno; desno	---
NV/H/78	„I OTRT ĆE BOG SVAKU SUZU S OČIJU NJENIH, I SMRTI VIŠE NEĆE BITI, NI TUGE, NI JAUKA, NI BOLI VIŠE NEĆE BITI ³⁰ – LETI, LETI ANĐELE BIJELI TAMO NEGDJE DUŠU ODMORI. BESK- RAJNO TE VOLIMO.	glavna grobna stela u ob- liku otvorene knjige; lijevo	<i>otrti suze;</i> <i>odmoriti dušu;</i> <i>beskrajno voljeti /</i> <i>koga, što/;</i>

³⁰ <https://biblija.biblija-govori.hr/glava.php?gid=1189&prijevod=sve>, „I otrt će Bog svaku suzu od očiju njihovih, i smrti neće biti više, ni tuge, ni vike, ni boli neće biti više, jer prvo prođe.” (Otkrivenje 21, 4)

COLLOCATIONS IN EPITAPHS OF THE NOVALJA CEMETERY (PAG, CROATIA)

IVO FABJANIĆ

ABSTRACT

The corpus of collocations includes the total of 86 collocations, some of which recur. Collocations were recorded on the total of 104 tombstones. Collocations are divided into two groups - lexicalized and institutionalized and lexicalized and non-institutionalized. Examples consisting of adjective + noun or noun + noun, as well as examples of prepositional-case expressions that cannot be replaced by a single word have been recorded among noun collocations of the basic type. Other types of collocational noun phrases include those that can be replaced by one word of the same formation group, those that can be replaced by one word of a different formation group, collocations with one component that deviates from its primary meaning, collocations whose components can be replaced by synonyms, collocations with symbolic meanings, and collocations with complementary nouns. Quasi-phrasemes, pragmeme, and some verb collocations were also recorded.

KEYWORDS:

*epitaphs, collocations, cemetery,
Novalja, analysis, classification*